

STAVOVI GRAĐANA PREMA UTICAJU IZBEGLIČKE I MIGRACIONE KRIZE U 19 JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE SRBIJE

Jul 2019. godine

Sadržaj

1. Metodološke napomene	3
2. Opis uzorka	4
3. Opšti kontekst	5
4. Rezultati istraživanja	6
4.1. Životni standard u opštinama/gradovima	6
4.2. Opšti stavovi prema migrantima	9
4.3. Uspešnost lokalne samouprave u odgovoru na migrantsku krizu	14
4.4. Efekti migracione krize na funkcionisanje opštine/grada	16
4.5. Na koji način treba pomoći migrantima?	19
4.6. Međunarodni programi pomoći	21
4.7. Socijalna distanca i stavovi građana	22
5. Zaključci i preporuke	26
5.1. Preporučeni pravci delovanja lokalnih samouprava u odnosu na migrantsku krizu	27

1. Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID uz saradnji sa UNDP Srbija
Terenski rad	U periodu između 20 i 30. juna 2019. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 800 građana Srbije starijih od 18 godina, nastanjenih na području 19 lokalnih samouprava izloženih migrantskom talasu
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija registarska jedinica
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – u okviru biračkog mesta, svaka druga kućna adresa od početne tačke
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – izbor ispitanika metodom prvog rođendana u odnosu na dan anketiranja
Istraživačka tehnika	Licem u lice u okviru domaćinstva
Istraživački instrument	Upitnik

Istraživanje javnog mnjenja o stavovima građana prema uticaju izbegličke i migracione krize u 19 opština Srbije, realizovano je od strane CeSID-a u periodu između 20 i 30. juna 2019. godine. Ovo istraživanje je sprovedeno u okviru Podrške Evropske unije upravljanju migracijama u Republici Srbiji i realizovano je uzorku od 800 punoletnih građana sa boravištem u 19 lokalnih samouprava koje su u najvećoj meri bile izložene migrantskom talasu. Lokalne samouprave koje su obuhvaćene istraživanjem su: **Palilula, Obrenovac, Savski venac, Loznica, Sjenica, Tutin, Pirot, Bela Palanka, Dimitrovgrad, Subotica, Sombor, Šid, Lajkovac, Preševo, Vranje, Bujanovac, Bosilegrad, Kikinda, Kanjiža**. Lokalne samouprave su prema stepenu zahvaćenosti migrantskom krizom podeljene u tri kategorije: **I GRUPA JLS**, intenzivno pogođene krizom: Šid, Loznica, Obrenovac, Palilula; **II GRUPA JLS**, umereno pogođene krizom: Subotica, Sombor, Savski venac, Vranje, Pirot, Kikinda, Bujanovac, Lajkovac, Sjenica, Bosilegrad, Tutin; **III GRUPA JLS**, opštine u kojima u međuvremenu zatvoreni prihvatno-azilni centri: Bela Palanka, Dimitrovgrad, Preševo, Kanjiža.

Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – *poštovanje koraka i pravilo prvog rođendana*. Poštovanjem koraka se obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira osobu stariju od 15 godina kojoj je prvog rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

2. Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura	Žene	56%
	Muškarci	44%
Prosečna starost ispitanika	48 godina	
Obrazovna struktura	Osnovna škola i manje	13%
	Dvogodišnja/trogodišnja srednja škola	16%
	Četvorogodišnja srednja škola	42%
	Viša škola/fakultet	25%
	Učenik/Student	4%
Zanimanje	Domaćica	10%
	Poljoprivrednik	3%
	NK ili PK radnik	9%
	KV ili VK radnik	21%
	Tehničar	16%
	Službenik	9%
	Učenik/Student	7%
	Stručnjak	16%
Ostalo	9%	
Status na tržištu rada	Zaposlen puno radno vreme	48%
	Privremeno zaposlen	10%
	Nezaposlen aktivno traži posao	10%
	Nezaposlen (učenik/student)	4%
	Nazaposlen (domaćica, penzioner...)	28%
Nacionalnost	Srpska	77%
	Crnogorska	1%
	Hrvatska	4%
	Mađarska	6%
	Bošnjačka	4%
	Albanska	2%
	Drugo	5%
	Neopredeljeni	1%
Mesto stanovanja	Veliki grad	34%
	Selo	21%
	Mali grad/predgrađe	45%
Ukupna mesečna primanja domaćinstva u proseku	57 950,00 dinara	
Prosečan broj članova domaćinstva	3,2 člana	
LSU prema intenzitetu migracione krize	LSU intenzivno pogođene krizom	36%
	LSU umereno pogođene krizom	52%
	LSU u kojima je zatvoren PA centar	12%

3. Opšti kontekst

Migrantska kriza je zbirni naziv za niz događaja koji su usledili nakon političkih promena na Bliskom Istoku i Severne Afrike. Političke promene u ovim zemljama, koje su u većini istih rezultirale ratom i velikim brojem ljudskih i materijalnih žrtava pokrenuli su nezaustavljivu reku ljudi koji su u početku bežali kako bi spasili svoje živote, a zatim i u potrazi za boljim životom, odlazili iz ratom zahvaćenih, ekonomski i socijalno, devastiranih zemalja. Ovi tokovi ljudi, kako legalni tako i nelegalni počinju još 2010. godine, da bi se vrhunac migrantske krize dogodio 2015. godine¹ kada najveći broj migranata počinje da napušta svoje domove uglavnom na Bliskom Istoku i Severnoj Africi. Međutim, i devet godina posle, nemali broj ljudi odlučuje se na napuštanje svojih zemalja u nadi da će se domoći zemalja Evropske unije i boljih izgleda za budućnost za sebe i svoje porodice.

S obzirom na činjenicu da zemlje Balkana predstavljaju raskršće tranzitnih puteva migranata, tokovi kojima se kreće, uključujući i našu zemlju, zvanično dobijaju naziv balkanska ruta. Ipak, nedugo posle početka najmasovnijeg talasa migracija, početkom marta 2016. godine, dolazi do zatvaranja balkanske rute. Međutim, tokovi ljudi ne bivaju prekinuti, pa je priliv migranata uglavnom iz Bugarske, Severne Makedonije i Bosne i Hercegovine nastavljen, ali uz jednu veliku razliku. U situaciji zatvaranja granica i onemogućavanja legalnog prelaska iste, dolazi do sve većeg uplitanja nelegalnih radnji i sve učestalijeg krijumčarenja ljudi preko granice i njihove trgovine.

Iako je migracije veoma teško pratiti, zbog njihove fluidnosti i nelegalnih tokova, procenjuje se da je tokom 2018. godine broj izbeglica i migranata u Srbiji na mesečnom nivou se kretao oko 4.000. Međutim, UNICEF i partneri procenjuju da će u 2019. godini oko 18.000 ljudi, kojima je potrebna pomoć, biti u tranzitu kroz Srbiju.²

Prema procenama UNHCR-a u Evropu je od početka 2019. godine pristiglo preko 36.000 ljudi, dok je najveći broj stigao morskim putevima preko Mediterana (preko 28.000). Procenjuje se i da je od početka godine na tom putu umrlo oko 660 ljudi. Najveći broj ovih ljudi u 2019. godini čine izbeglice iz Avganistana i Maroka, uglavnom muškarci, u preko 60% slučajeva. Zemlje koje trpe najveće opterećenje pristiglim migrantima su Grčka i Španija. S obzirom na podatak da je u Grčku od početka godine pristiglo preko 18.000 ljudi možemo očekivati da će veliki broj njih, svoj put prema Evropi, započeti upravo prolaskom kroz našu zemlju.³

¹ Procena UNHCR-a je da je u 2015. godini u Evropu pristiglo preko milion migranata.

<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>

² <https://www.unicef.org/serbia/izbeglicka-i-migrantska-kriza>

³ <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean>

4. Rezultati istraživanja

4.1. Životni standard u opštinama/gradovima

Kao jedno od opštih pitanja kojima smo započeli ovaj ciklus istraživanja o stavovima građana Srbije prema migrantima nalazi se subjektivna procena životnog standarda ispitanika u 2019. godini. Zaključujemo da preko polovine građana smatra da je njihov životni standard dobar ili veoma dobar (55%). Izneseni podatak ukazuje i na poboljšanje percepcije uslova života građana u ispitivanim opštinama/gradovima, s obzirom da je ovaj procenat u prethodnom ciklusu (2017.) iznosio 45%. Na drugoj strani skale susrećemo se sa onima koji ne smatraju da žive tako dobro, tačnije 30% navodi da je njihov životni standard uglavnom loš, a još 7% smatra da je veoma loš, što u zbiru predstavlja 37% građana koji imaju percepciju lošeg životnog standarda u svojim opštinama/gradovima. Ovi podaci indiciraju da je došlo do smanjenja broja nezadovoljnih građana ovom stavkom svakodnevnih uslova života, s obzirom da je ona u prethodnom ciklusu, avgusta 2017. godine, iznosila 47% ispitanika koji smatraju da žive loše. Kada su u pitanju sociodemografske obeležja primetno je da su visoko obrazovani, sa stalnim zaposlenjem iz urbanih sredina, posebno Beograda, zadovoljniji svojim i životnim standardom svoje porodice u odnosu na ostale.

Treba istaći i da je dominantna većina ispitanika u ovom istraživanju obitavala duže od 10 godina na teritoriji ispitivane opštine/grada u trenutku našeg istraživanja (83%).

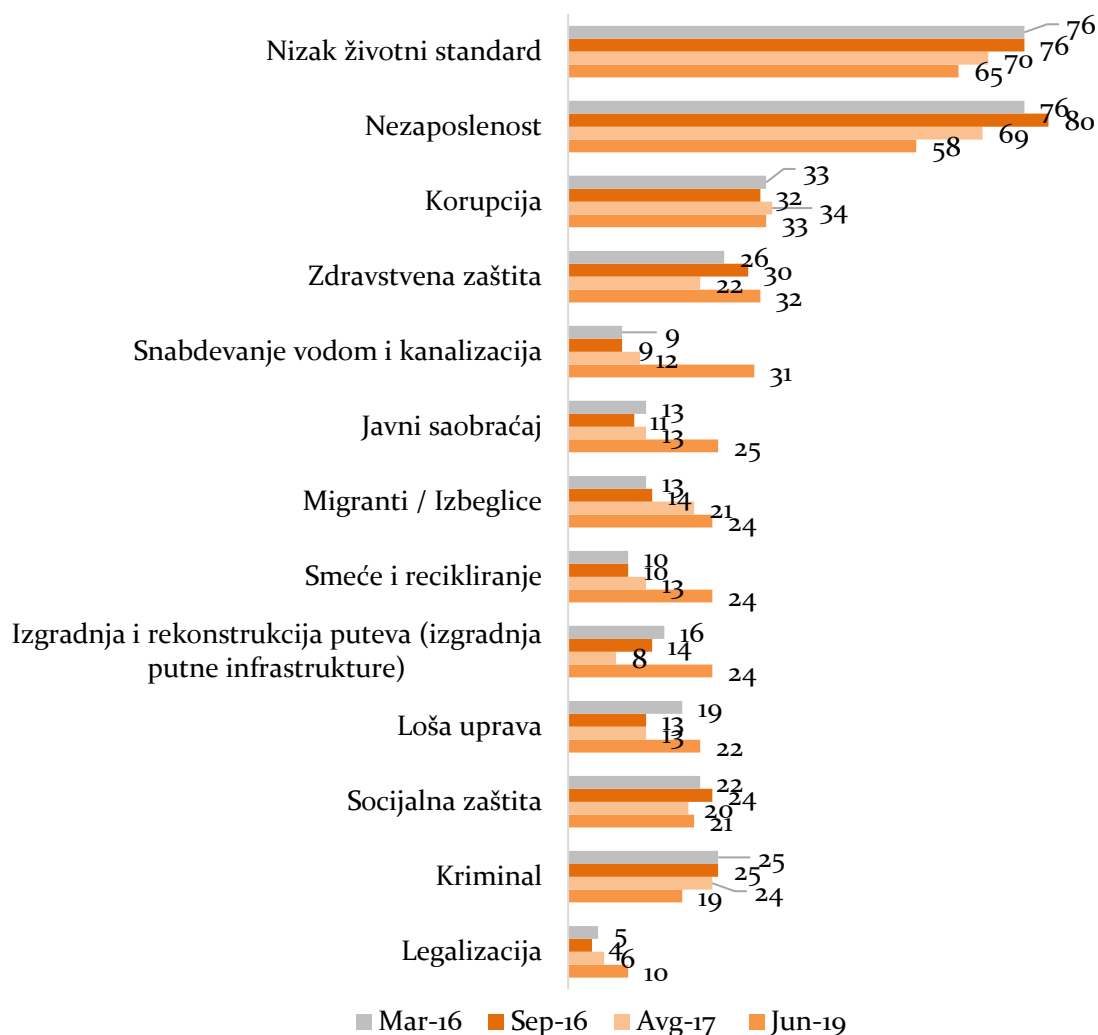
Grafikon 1 - Percepcija najvećih problema u opštini/gradu (primarni problem) (u%)

Od građana smo zatražili da navedu i sa kojim se problemima suočavaju u svakodnevnom životu u svojoj opštini/gradu. Kao primarni problem najveći procenat anketiran navodio je nezaposlenost (35%) i nizak životni standard (30%).

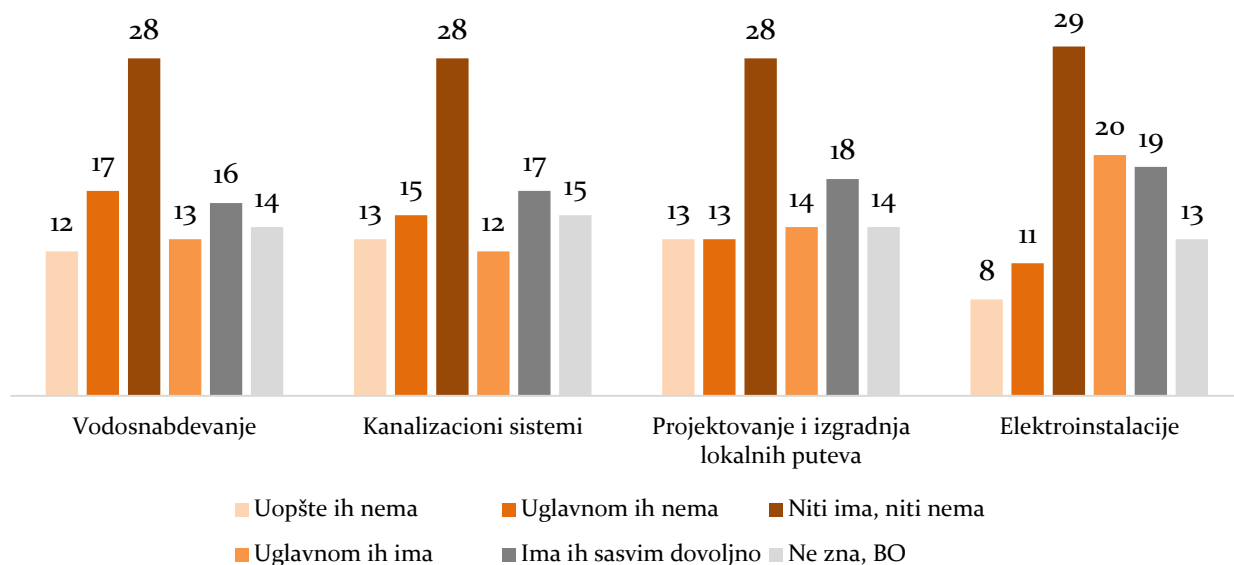
Zbirno posmatrano i dalje je uočljiva tendencija građana da kao najveće probleme navode nezaposlenost i nizak životni standard, u tom smislu možemo govoriti o uspostavljanju određenog trenda, da građani pre svega kao najveće probleme, iz ciklusa u ciklus, navode probleme ekonomske prirode. Među prvostepenim odgovorima svega 3% građana navelo je problem migranata, što je pad od pet procentnih poena u odnosu na leto 2017. kada je ovaj procenat iznosio 8%. Ukoliko posmatramo zbirne odgovore procenat raste na 24%, što je porast od tri procenta poena u odnosu na 2017. godinu kada je iznosio 21%.

Grafikon 2 - Percepcija najvećih problema u opštini/gradu (zbirno) (u %) uporedni prikaz 2016, 2017 i 2019. godina

Najveći broj građana smatra da u njihovoj opštini/gradu ima sasvim dovoljno ili uglavnom ima inženjera iz oblasti elektro instalacija (39%), sledi projektovanje i izgradnja lokalnih puteva (32%), kanalizacioni sistemi (29%) i na kraju vodosnabdevanje (29%).

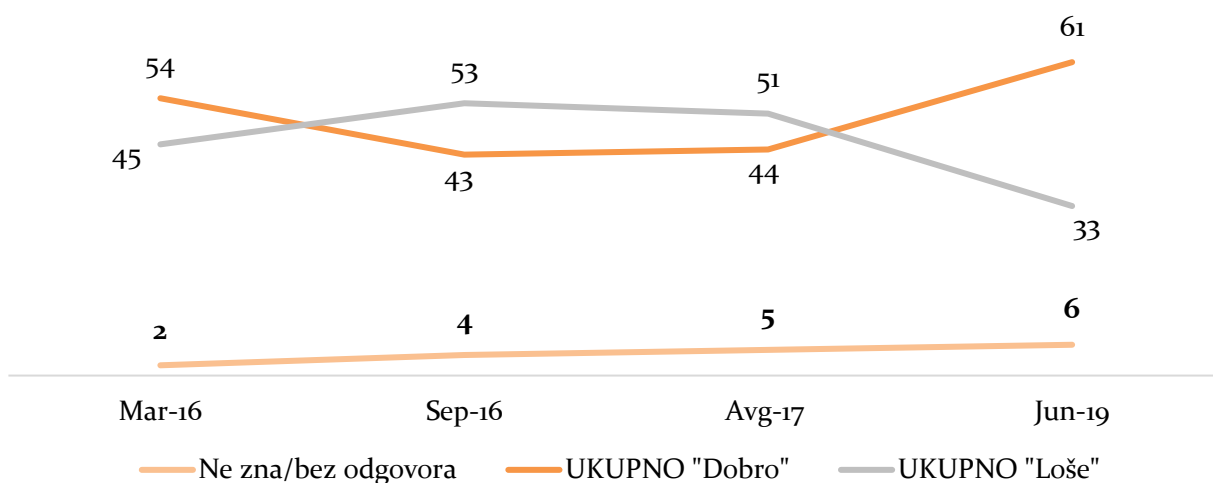
Grafikon 3 - U kojoj meri smatrate da u Vašoj opštini/gradu ima kvalifikovanih inženjera koji bi mogli da rade u sledećim oblastima (u%)

4.2. Opšti stavovi prema migrantima

Primetno je da je procenat onih koji su na samom početku krize smatrali da su dobro informisani bio u konstantnom padu od 2016. godine. Međutim, u poslednjem ciklusu primetno je povećanje procenta onih koji imaju isti stav pa je sa 44% u 2017. njihov procenat u 2019. godini porastao na 61%. Posledično smanjuje se procenat građana koji smatraju da su loše informisani, i sada iznosi 33%.

Grafikon 4 - Informisanost građana o migrantskoj krizi (u%) uporedni prikaz 2016, 2017, 2019. godina

U opštinama/gradovima koje su intenzivnije pogođene krizom, nivo informisanosti građana je viši u odnosu na opštine/gradove koje su umereno zahvaćene krizom, što je razlika u odnosu na prethodni ciklus, kada je ova proporcija bila obrnuta. Generalno posmatrano veći stepen informisanosti prisutan je kod muškaraca nego žena, visoko obrazovanih ispitanika, kao i kod onih koji žive u Jugo-istočnoj Srbiji.

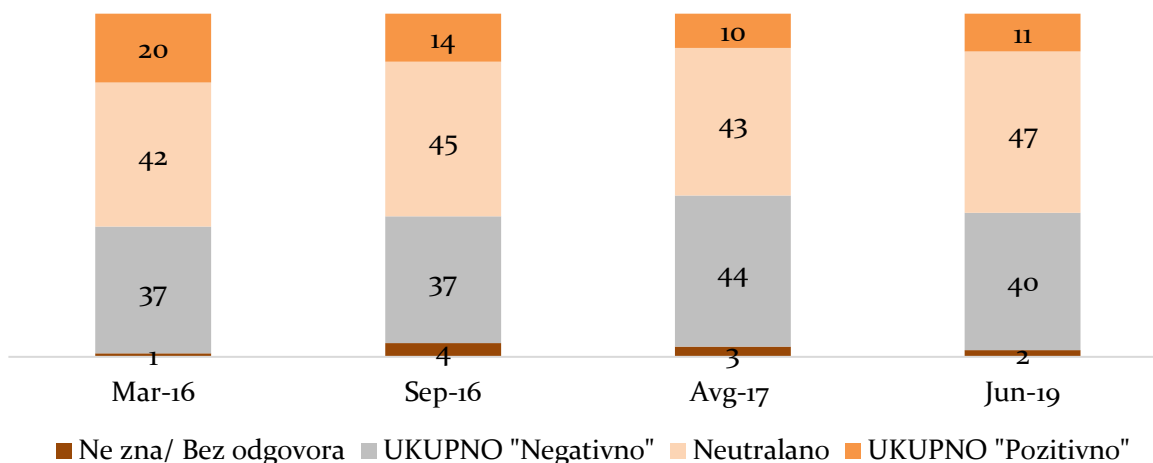
Tabela 1 - Informisanost građana o migrantskoj krizi prema grupama opština/gradova

Generalno, u kojoj meri ste informisani o migracionoj krizi? (u %), jun 2019. godine	Total	I grupa LSU – intenzivno pogođene krizom	II grupa LSU – umereno pogođene krizom	III GRUPA LSU, opštine u kojima su zatvoreni PA centri
N	800	291	410	98
Veoma loše	5	4	6	8
Uglavnom loše	27	23	29	31
Uglavnom dobro	53	56	50	53
Veoma dobro	9	12	6	7
Ne zna/ Bez odgovora	6	5	9	1

Gotovo polovina građana je po pitanju stava prema migrantima izrazila neutralan stav (47%), dok 40% ima negativnu percepciju prema migrantima koji pristižu na teritoriju Srbije. Dodatno, svaki deveti građanin izražava pozitivan stav prema njima. Uočavamo da je od 2016. do 2017. godine došlo do smanjenja procenta onih koji izražavaju pozitivno mišljenje, međutim u 2019.

godini zabeležen je rast od jednog procentnog poena u odnosu na prethodni ciklus. Pozitivniji stav imaju visoko obrazovani, građani koji žive u Centralnoj i Zapadnoj Srbiji i stariji od 60 godina.

Grafikon 5 - Tendencija ka negativnim stavovima građana prema migrantima (u %) uporedni prikaz 2016, 2017, 2019. godina

U zavisnosti od stepena pogođenosti opštine/grada migracionom krizom raste procenat negativnih stavova prema migrantima. Tako je u opštinama/gradovima koje su krizom pogođenije intenzivnije izraženiji negativni stav prema migrantima, dok je u opštinama/gradovima koje su umereno pogođene procenat negativnih stavova značajno manji. Ukoliko posmatramo indekse stavova prema migrantima (dobijene oduzimanjem procenata ukupno pozitivnih od ukupno negativnih stavova) uočavamo da su oni negativni u obe kategorije opština/gradova, s tim da je indeks znatno negativniji u opštinama/gradovima koje su intenzivno pogođene krizom u odnosu na one koje su umereno pogođene (-43 naspram -17).

Tabela 2 - Stavovi građana prema migrantima prema grupama opština/gradova

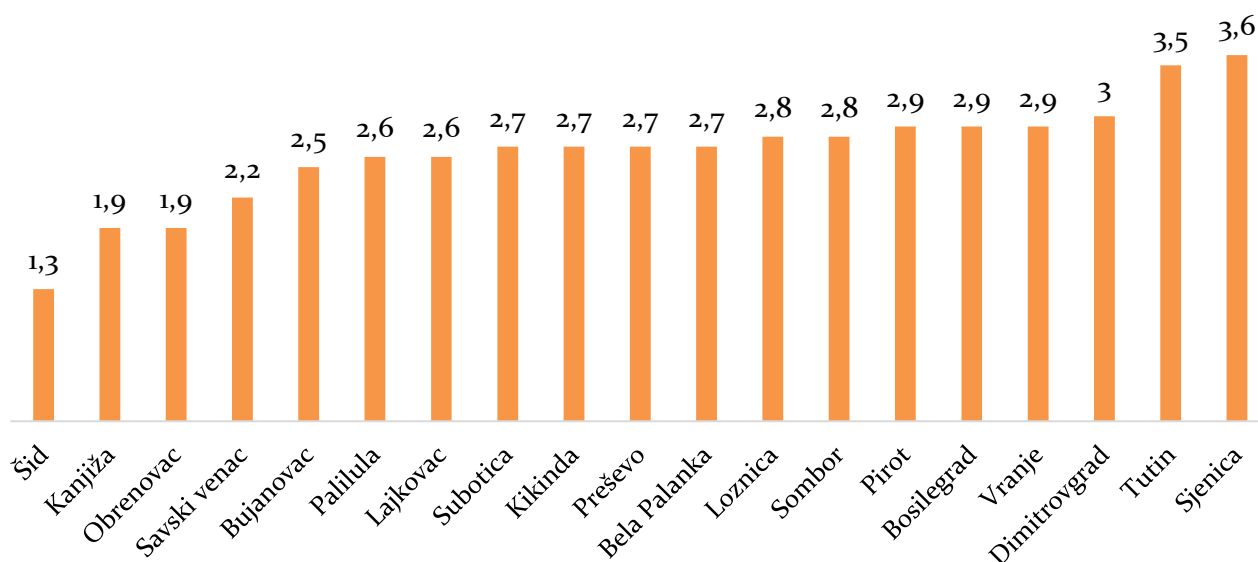
Kakav je Vaš generalni stav o migrantima/izbeglicama koji dolaze u Srbiju? (u %), jun 2019. godine	N	Sum negativan (Veoma+ Uglavnom negativan)	Neutralan	Sum pozitivan (Veoma+ Uglavnom pozitivan)	Index (pozitivan - negativan)
Total	800	40	47	11	-29
I grupa LSU – intenzivno pogođene krizom	291	53	35	10	-43
II grupa LSU – umereno pogođene krizom	410	32	51	15	-17
III GRUPA LSU, opštine u kojima su zatvoreni PA centri	98	35	61	4	-31

Prosečna ocena stava prema migrantima koji dolaze u našu zemlju na skali od 1 do 5 (veoma negativno-veoma pozitivno) iznosi 2,59. Najniže ocene, kao i u prethodnom ciklusu, davali su građani Šida, dok je do najznačajnijeg poboljšanja u stavovima prema migrantima došlo u

Vranju (sa 1,88 u 2017. godini na 2,9 u 2019. godini). Najpozitivniji odnos prema migrantima imaju građani Dimitrovgrada, Sjenice i Tutina u kojima je prosečna ocena preko 3.

Jedno od moguć objašnjenja pada prosečnih ocena u stavovima prema migrantima u pojedinim opštinama leži u činjenici da je u medijima i na društvenim mrežama sve rasprostranjenija retorika u kojoj se migranti karakterišu kao negativna pojava, opasnost za opštu bezbednost, zdravlje i nacionalni identitet. Kada su u pitanju opštine Bela Palanka, Dimitrovgrad, Preševo i Kanjiža odgovor za smanjenje prosečne ocene u stavu prema migrantima možemo pronaći u podatku da su u sve četiri navedene jedinice lokalne samouprave zatvoreni migrantski prihvatno- tranzitni centri. Značajno povećanje ocene u Sjenici i Tutinu mogli bismo objasniti veoma visokim stepenom prihvatanja od strane lokalnog stanovništva , dodatno, u obe lokalne samouprave dominantno je muslimansko stanovništvo, što bi mogao predstavljati još jedno od objašnjenja za ovako visoke ocene i dobru inkluziju migranata.

Grafikon 6 - Prosečna ocena stavova građana u opštinama/gradovima prema migrantima

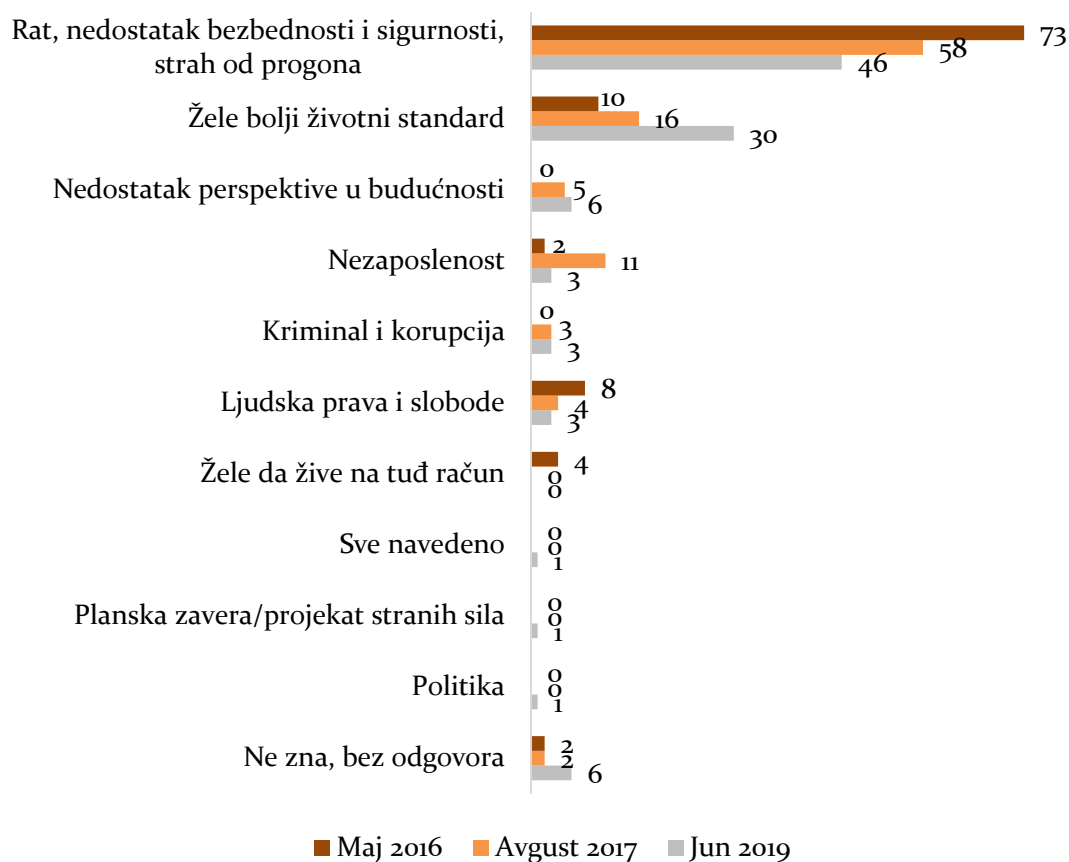
Stepen informisanosti građana o nekoj temi utiče na formiranje njihovih stavova o istoj. U tom smislu vrlo je bitno uvideti postoji li veza između stepena informisanosti o migrantima i stavova koje ispitanici imaju o njima. Uočljivo je da je kod bolje informisanih građana zastupljeniji i pozitivniji stav o migrantima, dok je kod onih koji raspolazu manjim brojem informacija zastupljeniji negativan stav o migrantima.

Tabela 3 - **Mišljenje o migrantima i informisanost o migracionoj krizi uporedni prikaz**
2017 i 2019. godina

Stav o migrantima/Informisanosti u %, Jun 2019. godine	Loše informisani (veoma + uglavnom loše)		Dobro informisani (veoma + uglavnom dobro)	
	Avgust 2017	Jun 2019	Avgust 2017	Jun 2019
Negativno mišljenje o migrantima (veoma+ uglavnom negativno)	50	42	40	41
Neutralno mišljenje	42	48	42	44
Pozitivno mišljenje o migrantima (veoma+ uglavnom pozitivno)	4	9	17	14
Ne zna/bez odgovora	4	1	1	1

I dalje je najveći procenat građana pri stavu da je osnovni razlog migracija rat, nedostatak bezbednosti i sigurnosti i strah od progona (46%).

Grafikon 7 - **Glavni razlozi zbog kojih migranti napuštaju svoje zemlje (u %) uporedni prikaz** 2016, 2017 i 2019. godina

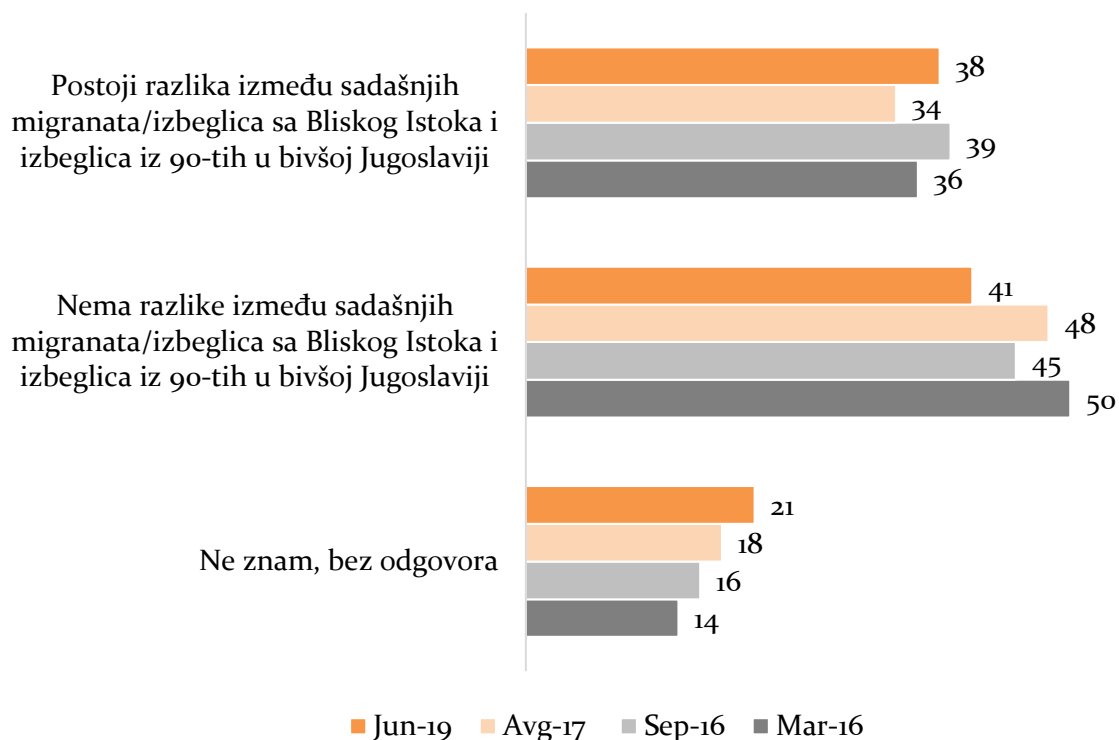
Međutim, uočljivo je značajno smanjenje broja građana koji imaju ovaj stav u odnosu na 2017. godinu, kada je on iznosio 58%. Još značajnije razlike primetne su u odnosu na 2016. godinu kada je čak 73% građana imalo navedeni stav. Na konto ovog smanjenja dolazi do povećanja

broja ispitanika koji smatraju da je razlog za migracije socio-ekonomske prirode- sa 16% u 2017. dolazi do povećanja na 30% građana koji imaju ovaj stav u 2019. godini. Građani su navodili još i nedostatak perspektive u budućnost (6%), nezaposlenost (3%) i ugrožena ljudska prava (3%). Svi ostali navedeni razlozi prisutni su u značajno manjim procentima.

Došlo je do značajnog smanjenja procenta građana koji smatraju da ne postoji razlika između migranata koji dolaze sa Bliskog Istoga i izbeglica iz '90-tih u bivšoj Jugoslaviji od 2016. do danas- sa 50% na 41%. Samim tim povećava se broj onih koji imaju opozitni stav- 38% smatra da razlika postoji, dodatno povećava se i procenat građana koji su neodlučni (sa 14% 2016. na 21% 2019. godine).

Glavne razlike koje građani navode kada su u pitanju ove dve grupe jeste da su '90-tih migracije bile izazvane prvenstveno ratom i progonima, dok današnji migranti dolaze isključivo zbog ekonomskih razloga (26%). Isti procenat građana naveo je da su '90-tih dolazili naši ljudi, odnosno Srbi (20%), kao i da je osnovna razlika između današnjih migranata i onih iz '90-tih razlika u veri, kulturi i običajima (20%). Još 14% smatra da migranti koji danas dolaze sa Bliskog Istoka imaju bolje uslove u odnosu na one koji su dolazili '90-tih, a 4% navelo je da među onima koji danas dolaze ima potencijalnih terorista.

Grafikon 8 - Razlike između sadašnjih migranata/izbeglica sa Bliskog Istoka i izbeglica iz '90-tih u bivšoj Jugoslaviji (u %) uporedni prikaz 2016, 2017, 2019. godina

4.3. Uspešnost lokalne samouprave u odgovoru na migrantsku krizu

Zapažamo da kod građana u ispitivanim opštinama/gradovima preovlađuje stav da je situacija po pitanju migrantske krize u njihovoj opštini/gradu bolja nego pre 6 meseci (44%), ali i dalje nailazimo trećinu onih koji smatraju da je situacija lošija (32%).

Kada je reč o percepciji broja migranata koji se nalaze u njihovim opštinama/gradovima uočavamo razlike koje su zasnovane na stepenu pogođenosti opština prilivom migranata. U opštinama/gradovima koje su intenzivno pogođene krizom primetan je rast broja migranata-40% građana ima navedeni stav. Sa druge strane, u onima koje su umereno pogođene najveći procenat je pri stavu da je broj migranata opao.

Tabela 4 - Građani o broju migranata

Zasnovano na Vašem opažanju u poslednjih šest meseci, da li je broj migranata/izbeglica u Vašoj opštini porastao, opao ili ostao isti? (u %), jun 2019. godine	Total	I grupa LSU – intenzivno pogođene krizom	II grupa LSU – umereno pogođene krizom	III GRUPA LSU, opštine u kojima su zatvoreni PA centri
N	800	291	410	98
<i>Porastao</i>	29	40	26	7
<i>Opao</i>	31	9	34	85
<i>Ostao isti</i>	28	38	25	7
<i>Ne zna/ Bez odgovora</i>	12	13	15	1

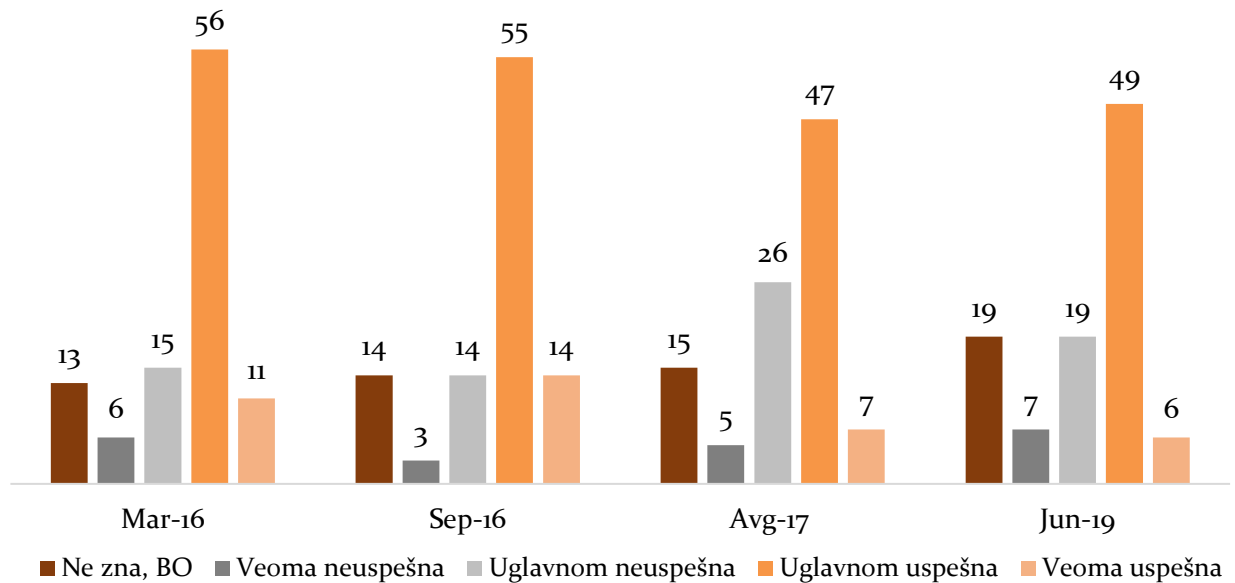
Dodatno, u najvećem broju gradova/opština građani su stava da migrantska kriza nije uticala na redovno funkcionisanje opštine/gradske uprave i pružanje redovnih usluga građanima. Međutim, u opštinama/gradovima koje su intenzivnije pogođene krizom izraženiji je stav građana da je kriza ipak imala negativan uticaj na funkcionisanje opštine/gradske uprave i pružanje redovnih usluga građanima.

Tabela 5 - Građani o funkcionisanju opštine/grada

Generalno, koliko je migraciona kriza uticala na redovno (normalno) funkcionisanje Vaše opštine/grada? (u %), jun 2019. godine	Total	I grupa LSU – intenzivno pogođene krizom	II grupa LSU – umereno pogođene krizom	III GRUPA LSU, opštine u kojima su zatvoreni PA centri
N	800	291	410	98
Uopšte nije uticala, sve funkcioniše kao i obično	51	37	59	58
Imala je negativan uticaj na redovno funkcionisanje/ pružanje redovnih usluga građanima	28	47	16	21
Dovela je do problema u pružanju usluga migrantima/izbeglicama, ali nije imala negativan uticaj na redovno funkcionisanje	9	6	10	13
Ne zna/ Bez odgovora	12	10	15	7

Većina građana je zadovoljna na koji način se njihova opština/grad nosi sa migrantskom krizom (55% uglavnom i veoma uspešna). U odnosu na 2017. godinu smanjio se procenat građana koji smatraju da su njihovi opština/grad dorasli ovom zadatku, pa po ovom pitanju izražavaju negativan stav- 26% u 2019. u odnosu na 31% u 2017. godini. Međutim, u junu 2019. godine izmeren je značajno manji stepen zadovoljstva u odnosu na podatke iz 2017. godine.

Grafikon 9 - **Građani o načinu na koji se opština/grad nosi sa krizom (u %)** uporedni prikaz 2016, 2017 i 2019. godina

4.4. Efekti migracione krize na funkcionisanje opštine/grada

Generalno posmatrano, građani iskazuju najveću zabrinutost za higijenu, koja je prema njihovom mišljenju u gradovima/opština na niskom nivou. Dodatno izražena je briga za sigurnost dece, mladih i žena, kao i ličnu sigurnost. Nemali broj naveo je i strah o širenja zaraza, odnosno neuobičajenih bolesti, ali i strah od terorizma. Slična situacija bila je zabeležena i 2017. godine, s izuzetkom negativnih odgovora koji se odnose na higijenu, što je ujedno i stavka koja je zabeležila najveći porast u negativnim odgovorima u odnosu na prethodni ciklus. Ukoliko pažnju preusmerimo na pozitivne efekte migrantske krize među najzastupljenijim odgovorima nalazimo poboljšanje prodaje na malo i odnos sa drugim religijama.

Tabela 6 - Izazovi i koristi za građane od migracione krize (u %) uporedni prikaz 2017 i 2019. godina

Ciklus	Negativno		Neutralno		Pozitivno		Ne zna/bez odgovora	
	Avg-2017	Jun-19	Avg-2017	Jun-19	Avg-2017	Jun-19	Avg-2017	Jun-19
Imidž-sliku o vašoj opštini/gradu	27	38	45	37	23	14	5	11
Vodu i kanalizaciju	24	33	49	40	17	10	9	17
Stopu kriminala	39	44	39	32	14	11	9	13
Lokalnu privredu	22	30	49	38	18	16	11	16
Posao za lokalno stanovništvo	24	30	49	41	17	14	10	15
Ličnu sigurnost	41	53	39	26	16	14	4	7
Sigurnost žena	51	57	30	24	13	12	6	7
Sigurnost dece i mladih	51	56	30	24	14	12	4	8
Higijenu	40	62	43	21	13	9	4	8
Širenje neuobičajenih bolesti	35	54	39	24	14	9	12	13
Način života u vašoj opštini/gradu	34	42	49	35	14	12	3	11
Lokalnu kulturu i tradiciju	27	31	50	44	16	13	7	12
Vaš odnos prema drugim religijama	24	26	53	40	18	21	5	13
Rizik od terorizma	48	52	28	27	15	12	9	9
Usluge saobraćaja	21	34	54	38	19	14	7	14
Pružanje usluga smeštaja	21	27	49	41	22	17	9	15
Prodaju na malo	17	24	47	35	29	27	7	14
Medijsko izveštavanje o vašoj opštini/gradu	22	24	47	44	24	18	7	14
Investicije u vašoj opštini/gradu	20	29	46	42	23	14	11	15
Pristup zdravstvenim uslugama	24	29	51	46	16	11	9	14

Jedna trećina ispitanika (34%) ne zna ili ne može da proceni koliko novca u proseku u toku jednog dana potroše migranti koji borave u njihovom gradu/opštini. Kada uzmemo u obzir

zbirne podatke koji se odnose na prosečnu dnevnu potrošnju migranata u svih 19 opština uključenih u uzorak, građani procenjuju da se radi o iznosu koji se kreće oko 25 EUR u toku jednog dana. Treba imati u vidu da je u prethodnom istraživačkom ciklusu (avgust 2017. godine) ovaj iznos bio za celih 19 EUR veći i da je procena građana o prosečnoj potrošnji jednog migranta iznosila 43 EUR.

Tabela 7 – Građani o prosečnoj potrošnji migranata

Na osnovu Vašeg mišljenja/saznanja, koliko dnevno potroši prosečni migrant/izbeglica (na hranu, smeštaj, prevoz itd.) tokom svog zadržavanja u Vašoj LSU? (u %), jun 2019. godine	Total	I grupa LSU – intenzivno pogođene krizom	II grupa LSU – umereno pogođene krizom	III GRUPA LSU, opštine u kojima su zatvoreni PA centri
N	800	291	411	98
Do 10 EUR	17	11	21	17
11-30 EUR	29	34	30	11
31-50 EUR	6	7	6	8
Preko 51 EUR	2	3	1	2
Ništa ne potroše	12	5	13	26
Ne znam/bez odgovora	34	40	29	36

Razloge za ne malu razliku u prosečnoj potrošnji migranata u opštinama koje su izložene migracionom talasu treba tražiti u činjenici da su prihvatno azilni centri u pojedinim lokalnim samoupravama u kojima je sprovede istraživanje zatvoreni, pa je samim tim i procenat građana koji su procenili potrošnju manji ili se radi o procenama koje se odnose na period pre zatvaranja PA centara koje su često niže od realnih.

Očekivano, procena građana koji su nastanjeni u lokalnim samoupravama intenzivno pogođenim migrantskom krizom ukazuju da je u njima potrošnja nešto veća u odnosu na preostale dve grupe gradova/opština. Intenzivni migrantski talas kojim su izložene ove lokalne samouprave uslovljava i to da je svega 5% ispitanika nastanjenih u njima tvrdilo da migranti ništa ne potroše u toku svog boravka u njihovom mestu, dok je za nijansu veći i procenat građana koji smatraju da su utrošeni iznosi nešto veći u odnosu na građane u preostale dve grupe lokalnih samouprava.

Kako bismo uvideli na koji način prisustvo migranata u ispitivanim opštinama/gradovima utiče na njihove stanovnike od njih smo zatražili da nam kažu koliko se uopšte često susreću sa migrantima. Najviši procenti učestalosti viđanja zabeleženi su kod odgovora „svaki dan“, dakle 38% građana se svakodnevno susreće da migrantima u svojoj opštini/gradu. Dodatno, 24% navelo je da je frekvencija viđanja nešto ređa, ali i dalje velika, odnosno da migrante viđaju nekoliko puta nedeljno. Slede oni koji ih viđaju jednom nedeljno (16%) ili jednom mesečno i ređe (18%). Na kraju svega 3% građana navodi da migrante ne viđa nikada. Značajan procenat građana je bio i u direktnom kontaktu sa migrantima (39%), međutim i dalje preovlađuju oni građani koji do sada nisu ostvarivali direktne kontakte da migrantima (61%). Bitno je istaći i da oni građani koji su imali direktan kontakt sa migrantima u najvećoj meri navode da prilikom

tog kontakta nisu ostvarili nikakvo iskustvo, odnosno da su neutralni (48%). Nakon toga preovlađuju oni građani koji su naveli da je iskustvo koje su ostvarili prilikom direktnog kontakta sa migrantima pozitivno (34%). Ostatak, tačnije svaki sedmi građanin, iskustvo opisuju kao negativno.

Nadalje, kako bismo uvideli koji su razlozi zbog kojih je 13% građana navelo da su njihova iskustva koja su ostvarili prilikom direktnog kontakta sa migrantima negativna od njih smo zatražili da nam objasne zašto je to tako. Glavni razlozi ovakvog stava među građanima, prema njihovim navodima, jeste zato što su agresivni i nepristojni.

Krajnje, najveći broj građana naveo je da prisustvo migranata nije imalo nikakav uticaj na njihov ili život njihove porodice (64%). Međutim, značajna razlika uočljiva je ukoliko posmatramo disperziju odgovora prema zahvaćenosti opština/gradova krizom jasno je da su građani koji žive u opštinama/gradovima koje su intenzivno zahvaćene krizom u znatno većoj meri pri stavu da je prisustvo migranata imalo negativan stav na njihov i život njihove porodice (49%) u odnosu na druge dve kategorije.

Tabela 8 – Uticaj prisustva migranata na lični život građana

Da li je prisustvo migranata/izbeglica imalo bilo kakav uticaj na vaš lični život i život vaše porodice i vaših prijatelja? (u %), jun 2019. godine	Total	I grupa opština – intenzivno pogođene krizom	II grupa opština – umereno pogođene krizom	III GRUPA OPŠTINA, opštine u kojima su zatvoreni PA centri
N	800	291	411	98
Nije imalo nikakav uticaj	64	50	76	61
Imalo je pozitivan uticaj	9	1	11	25
Imalo je negativan uticaj	27	49	13	14

4.5. Na koji način treba pomoći migrantima?

Ukoliko posmatramo prvopomenute odgovore možemo se složiti da je prva stvar koja je ispitanicima bila na umu, a pomogla bi migrantima, obezbeđivanje hrane, dok znatno manje navodi drugi odgovor po zastupljenosti- sklonište/smeštaj dok ne nastave svoj put ka EU. Kada posmatramo zbirne odgovore dolazimo do zaključka da najviše građana smatra da je neophodno da se migrantima pruži odgovarajuća medicinska pomoć, što možemo povezati sa prethodno navedenim strahom značajnog broja građana od širenja zaraza i nepoznatih bolesti. Druga dva oblika pomoći prema zastupljenosti u odgovorima ispitanika su hrana i pomoć oko dece.

Tabela 9 - Građani o potrebnoj pomoći za migrante (u %) *uporedni prikaz 2017 i 2019. godina*

Ciklus	Prvopomenut i odgovor		Svi odgovori	
	Avg-2017	Jun-19	Avg-2017	Jun-19
Posao/zaposlenje	0	1	1	8
Odeću	3	1	32	35
Pomoć ženama od nasilnika u grupi	1	1	12	15
Pomoć oko dece	4	5	27	39
Registrowanje	11	8	24	19
Medicinsku pomoć	7	8	39	42
Bilo koja vrsta pomoći koja bi ubrzala napuštanje Srbije	11	10	27	30
Informisanje	7	11	22	19
Povratak u zemlje porekla/zemlje u kojima su prethodno boravili	18	12	37	19
Sklonište/smeštaj dok ne nastave put do EU	14	17	36	32
Hranu	22	26	56	39

Među građanima postoji volja da pomognu migrantima i olakšaju njihov položaj u toku boravka u Srbiji – grafikon 10. Solidarnost koju su građani istakli ovom prilikom je na zavidno većem nivou u odnosu na istraživanje koje je sprovedeno pre dve godine i stiče se utisak da je među građanima značajno veći procenat onih koji su spremni da ličnim primerom i aktivizmom pomognu migrantima u svom okruženju.

Ključne aktivnosti koje su građani naveli kao potencijalnu pomoć migrantima u svom okruženju se odnose na: prikupljanje hrane (47%), pomoć deci kroz prikupljanje hrane, odeće, obuće i igraćaka (40%), obezbeđivanje odeće (39%). Navedene humanitarne aktivnosti su u ovom ciklusu navedene u znatno većem procentu u odnosu na period od pre dve godine. Sa druge strane, aktivnosti poput: pružanja informacija (22%), obezbeđivanje smeštaja i skloništa (13%), obezbeđivanje transporta migrantima (9%) su ovoga puta navedene u nešto manjem procentu i pokazalo se da građani ne veruju da su ove aktivnosti prioritetne kao deo podrške migrantima.

Grafikon 10 - Na koji način biste vi lično pomogli migrantima/izbeglicama?

(poređenje nalaza iz avgusta 2017 i juna 2019. godine)

**Mogućnost višestrukih odgovora!*

No bez obzira na spremnost građana da kroz humanitarne aktivnosti pomognu migrantima, procenat onih koji se protive izgradnji centara za njihov smeštaj je i dalje izuzetno visok. U ovom trenutku 58% građana se protivi ideji otvaranju centra na teritoriji njihove opštine/grada. Ovo je za 4 procentna poena manje u odnosu na period od pre dve godine kada se 62% ispitanika protivilo ovoj ideji. Međutim značajno više građana se ovoj ideji protivi danas nego što je to bio slučaj 2016. godine kada je trećina (33%) izražavala protivan stav otvaranju azilnog centra na teritoriji njihove opštine/grada.

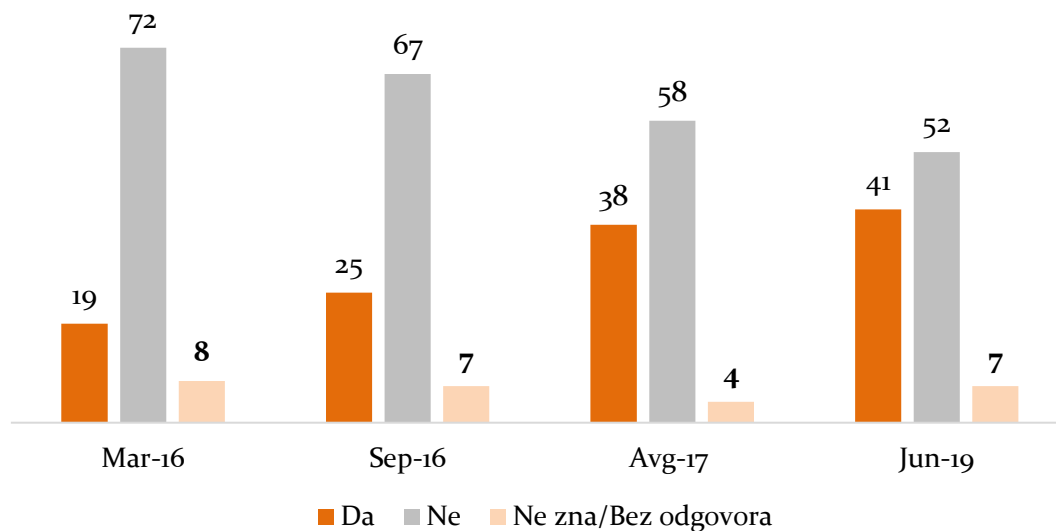
4.6. Međunarodni programi pomoći

Kada je u pitanju pomoć međunarodne zajednice u rešavanju i saniranju posledice migrantske krize građani su gotovo jedinstveni u stavu da je Srbija najznačajniju podršku/donacije dobila od Evropske unije- preko 80 odsto građana ima navedeni stav (85%). Znatno manje prisutna je Ruska Federacija (4%). Kao i u prethodnom ciklusu građani su navodili i Nemačku, Norvešku i Sjedinjene Američke Države.

Iz ciklusa u ciklus primetno je povećanje procenta građana koji su u skorije vreme čuli za međunarodnu finansijsku podršku/donaciju njihovoj opštini/gradu koja je bila namenjena migrantskoj krizi. Tačnije u junu 2019. godine izmereno je da 41% građana daje pozitivan odgovor na navedeno pitanje, s napomenom da su i dalje u većini građani koji nisu čuli za ovakvu vrstu pomoći upućenu Srbiji od strane međunarodne zajednice (52%). Međutim, i ovaj naizgled negativan nalaz, ukazuje na povećanje stepena prepoznatljivosti međunarodne pomoći, ukoliko ga uporedimo sa periodom od pre četiri godine kada dvadeset procentnih poena više građana nije čulo za ovu vrstu pomoći.

Od onih građana koji su za međunarodnu pomoć čuli preko tri četvrtine je ocenjuje kao korisnu (76%), dok je jedan od deset ispitanika ocenjuje kao nekorisnu.

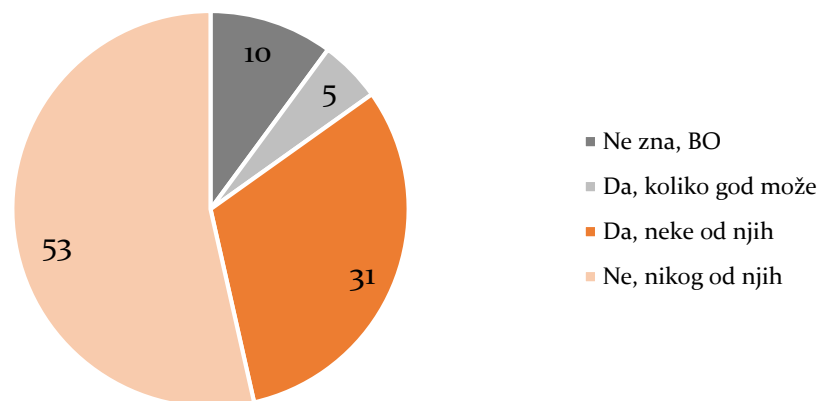
Grafikon 11 - **Prepoznatljivost međunarodne finansijske pomoći gradovima/opštinama**
(u %) uporedni prikaz 2016, 2017, 2019. godina

4.7. Socijalna distanca i stavovi građana

Sličan nalaz beležimo i kada je u pitanju naseljavanje migranata u najbližem komšiluku anketiranih građana. Više od dve trećine ispitanika (68%) se protivi ovoj ideji što je opet za 4% manje u odnosu na 2017. godinu kada se istoj ideji suprotstavljalo 72% građana.

Grafikon 12 - Da li Srbija treba da prihvati za stalno migrante/izbeglice i integriše ih u društvo?

I u ovom, kao i u prethodnom istraživačkom ciklusu, procenat građana koji se protive ideji o tome da Srbija prihvati migranta/izbeglice za stalno ostaje natpolovičan (53%). Ukoliko uzmemo u obzir da je u 2016. na 2017. godinu procenat protivnika ove ideje porastao sa 47% na 52%, možemo zaključiti da nije bilo većih promena po pitanju sentimenta građana prema potencijalnom naseljavanju migranata u Srbiji.

Značajno je navesti da je najveći procenat protivnika ideji naseljavanja migranata u Srbiji zabeležen u opštinama koje su intenzivno pogođene krizom, kao i u onim u kojima je zatvoren centar za smeštaj, u kojima 62% građana odbija ideju da se bilo ko od migranata naseli u Srbiji.

Iako broj građana koji se protive ideji naseljavanja stagnira u odnosu na 2017. godinu, ne pronalazimo veće promene ni kod onih koji podržavaju ideju njihovog naseljavanja, pa je tako njihov procenat isti kao i pre dve godine i kreće se oko jedne trećine ispitanika (36%).

Tri su ključna razloga koje građani navode kada je reč o neprihvatanju migranata: kulturne, verske, običajne i razlike u mentalitetu (30%), povećanje osećaja nebezbednosti i uticaj na povećanje stope kriminaliteta (15%), Srbija je dovoljno siromašna zemlja i njeni građani imaju dovoljno svojih problema (10%) – grafikon 13.

Osim gore navedenih razloga, kao izgovor za uskraćivanje gostoprimstva migrantima građani navode i lična iskustva prilikom kontakta sa njima kada su migranti ispoljili negativno ponašanje poput agresivnosti i bahatosti kao i nepristojno ponašanje pojedinaca iz ove grupe.

Grafikon 13 – Šta je najveći problem prihvatanja migranata/izbeglica u Srbiji za stalno?

U ovogodišnjem istraživačkom ciklusu beležimo znatno niži nivo spremnosti na interakciju građana sa migrantima u odnosu na period od pre dve godine – tabela 10.

Svi navedeni vidovi interakcije građana sa migrantima su zabeležili pad ili stagnaciju u odnosu na avgust 2017. godine. Podaci ukazuju da je za po 8 procentnih poena manje onih koji su spremni da komuniciraju sa muškarcem ili ženom migrantom do toga da je za 11 procentnih poena manje građana spremno na donaciju hrane i odeće migrantima.

Zanimljivo je da čak i u tradicionalno otvorenim oblicima interakcije poput slaganja sa idejom lečenja u istoj bolnici ili mogućnosti dece da pohađaju istovetne obrazovne ustanove, beležimo manje procentnih poena u odnosu na raniji period. Broj onih koji podržavaju da deca migranata pohađaju iste obrazovne ustanove koje pohađaju i njihova deca je niži za celih 9 procentnih poena, dok je broj onih koji prihvataju mogućnost da se migranti leče zajedno sa njima u istim zdravstvenim ustanovama za čak 17 procentnih poena niži u odnosu na 2017. godinu.

U ovom istraživačkom ciklusu, kao i u prethodnom, procenat onih koji podržavaju ideju da migranti borave u njihovom komšiluku ili da su gosti u njihovom domu ostaje na niskom nivou ispod jedne petine anketiranih. Sličnu situaciju beležimo i kada je reč o onim ispitanicima koji iskazuju spremnost da volontiraju u centrima za migrante, pa ih tako u ovom ciklusu nalazimo 15%.

Tabela 10 - **Spremnost građana na interakciju sa migrantima**
(poređenje avgust 2017 i jun 2019. godine)

	Ciklus	Nisam spreman/a	Nijedno ni drugo	Spreman/na sam	Ne zna/BO
Da razgovarate sa ženom migrantom?	Aug-2017	25	20	53	2
	Jun-2019	28	25	45	2
Da razgovarate sa muškarcem migrantom?	Aug-2017	30	19	48	3
	Jun-2019	34	24	40	2
Da donirate hranu i odeću migrantima?	Aug-2017	22	20	55	3
	Jun-2019	26	27	44	3
Da volontirate u prihvatnom centru za migrante?	Aug-2017	59	21	17	3
	Jun-2019	62	20	15	3
Da prihvatite migrante da trajno žive u Vašem komšiluku?	Aug-2017	62	21	15	2
	Jun-2019	58	22	16	4
Da prihvatite migrante da žive u Vašoj opštini?	Aug-2017	50	26	20	4
	Jun-2019	54	23	19	4
Da prihvatite da deca migranata pohađaju iste vrtiće i škole kao i Vaša deca?	Aug-2017	38	22	35	5
	Jun-2019	44	27	26	3
Da se migranti leče u istoj bolnici kao i Vi?	Aug-2017	31	19	45	5
	Jun-2019	41	28	28	3
Da budu gosti u Vašoj kući?	Aug-2017	67	18	12	3
	Jun-2019	60	21	15	4

Iako je kod građana zabeležen nešto niži stepen želje za interakcijom sa migrantima, ovaj nalaz nije u potpunosti praćen indeksom slaganja sa tvrdnjama koje se odnose na migrante i koje su predstavljene u tabeli 11.

Indeks slaganja je formiran kao razlika slaganja i neslaganja građana sa tvrdnjama koje se odnose na migrante i kao mera koja nam omogućava komparaciju najnovijih istraživačkih nalaza sa nalazima iz prethodnih istraživačkih ciklusa.

Razlika u nalazima vezanim za interakciju sa migrantima i dobijenim indeksom slaganja sa postavljenim tvrdnjama je posebno značajna kod negativno orijentisanih tvrdnji poput onih koje ukazuju na bezbednosnu opasnost koju migranti predstavljaju za srpsko društvo u celini.

Posebno je značajno istaći trendove koji ukazuju da je indeks slaganja sa tvrdnjama koje se odnose na a) *bezbednost i sigurnost žena u slučaju naseljavanja migranata*, b) *zatim na tvrdnju o tome da se migranti ne bi mogli uklopiti u naše društvo kao i na tvrdnju c) da se među migrantima kriju potencijalni teroristi* u značajnom padu gledano od početka ovog istraživačkog projekta u martu 2016. godine.

Ovo je pokazatelj da se smanjuje broj onih građana koji se slažu sa negativnim tvrdnjama koje u najvećoj meri predstavljaju narativ koji je udaljavao migrante od većinskog stanovništva u skoro svim zemljama na njihovoj ruti.

Ipak, iako su ove inicijalne tvrdnje izgubile na snazi, važno je napomenuti da su neke druge, poput one da *a) migranti imaju novca za put i očekuju beneficije od Evropske unije, b) želje da se prihvate samo oni migranti koji mogu da se prilagode i uklope u život u Srbiji*, pokazuju trend rasta.

Tabela 11 - **Indeks slaganja građana sa tvrdnjama o migrantima**
(komparacija indeksa slaganja za četiri istraživačka ciklusa)

	Mart 2016 Index slaganja	Septembar 2016 Index slaganja	Avgust 2017 Index slaganja	Jun 2019 Indeks slaganja
Građani bi se plašili za svoju bezbednost i sigurnost, a posebno sigurnost žena, u slučaju prihvatanja izbeglica/migranata za stalno	63	62	60	53
Migranti i izbeglice ne bi mogli da se uklope u naše društvo jer su suviše različiti (imaju drugačiju tradiciju, običaje, religiju itd.)	61	56	59	44
Ima potencijalnih terorista među migranatima i izbeglicama	85	63	57	56
Migranti i izbeglice ne bi krenuli na put bez velike potrebe i zbog toga mi kao ljudi treba da se saosećamo i da im pomognemo u čemu god možemo	54	48	35	12
Mi ne treba da ih žalimo, jer oni imaju novca za put i očekuju beneficije u EU	8	11	26	30
Mi treba da pokažemo više saosećanja prema onim migrantima i izbeglicama koji su naše vere nego onima koji pripadaju drugim	17	13	10	-5
Treba prihvatiti samo one migrante i izbeglice za koje se proceni da bi mogli da se prilagode životu u Srbiji i uklope dobro	2	4	-1	9
U Srbiji se smanjuje broj stanovnika i izbeglice i migranti mogu pomoći u naseljavanju pojedinih regiona naše zemlje	-40	-42	-37	-37

Sa porastom indeksa slaganja kod gore navedenih tvrdnji se smanjuje i saosećanje prema migrantima kroz posledično smanjenje indeksa koji se odnosi na tvrdnju da su migranti krenuli na put zbog velike nevolje i da treba pokazati saosećanje sa njima i njihovom patnjom

Upravo iz tog razloga ne treba da nas iznenadi nalaz da je i pored toga što se smanjuje broj ljudi u Srbiji, dominantan stav građana da ne treba prihvatiti naseljavanje pojedinih krajeva naše zemlje migrantima.

5. Zaključci i preporuke

S obzirom na činjenicu da najznačajniji broj građana kao najveći problem sa kojim se susreće u svakodnevnom životu percipira nezaposlenost i nizak životni standard, a tek 3% uviđa problem migranata/izbeglica, mogli bismo reći da je problem migrantske krize sporedne prirode u svakodnevnim životima građana u ispitivanim jedinicama lokalne samouprave.

Jedan od pozitivnih nalaza jeste da dolazi do povećanja procenta građana koji smatraju da su dobro informisani o migrantskoj krizi. Primetno je i da je kod građana koji žive u opštinama/gradovima koji su intenzivnije pogođene migrantskom krizu i stepen informisanosti o ovom pitanju veći.

Kod građana preovlađuju neutralni stavovi kada je u pitanju odnos prema migrantima, međutim više ih ima negativnu percepciju prema migrantima u odnosu na one koji imaju pozitivne stavove. Takođe, negativniji stavovi prema migrantima zastupljeniji su u onim opštinama/gradovima koji su intenzivnije pogođeni krizom. Treba istaći i da je osnovni razlog koji građani navode kao prepreku prihvatanja migranata u Srbiji vezan za razlike koje postoje u kulturi, veri, običajima i jeziku.

I dalje preovlađuje percepcija građana da je osnovni motiv za napuštanje zemalja iz koji migranti dolaze rat i generalna nebezbednost i nesigurnost, međutim dolazi do značajnog povećanja broja građana koji su stava da je osnovni razlog napuštanja zemalja porekla socio-ekonomske prirode. Smanjuje se i stepen identifikacije sa migrantima koji dolaze sa Bliskog Istoka u odnosu na izbeglice koje su došle u Srbiju tokom devedesetih godina. Kao osnovnu razliku između ove dve grupe ljudi građana navode da su izbeglice devedesetih bile prognane ratom, odnosno primorane da napuste svoje domove, dok današnje izbeglice svoje domove napuštaju prvenstveno zbog ekonomskih razloga, tačnije loše ekonomske situacije u zemljama porekla.

Kada je u pitanju generalna percepcija trenutnog stanja u njihovim opštinama/gradovima po pitanju migrantske krize najveći broj građana vidi poboljšanje u odnosu na period od pre 6 godina, međutim građani u opštinama intenzivnije zahvaćenim migrantskom krizom i dalje smatraju da broj migranata raste. Treba istaći i da je u ovim opštinama/gradovima dominantniji stav da je priliv migranata negativno uticao na rad njihove opštine/gradske uprave, ali je generalno zadovoljstvo na koji način se jedinice lokalne samouprave nose sa krizom izraženiji u odnosu na nezadovoljstvo.

Građani izražavaju i određeni stepen zabrinutosti zbog migranata u njihovim opštinama/gradovima. Tako su u najvećoj meri prema njihovom mišljenju ugrožena

higijena, ali i generalna sigurnost građana. Međutim, većina je složna u stavu da migrantima/izbeglicama treba pomoći i to prvenstveno u pogledu obezbeđivanja hrane, ali i smeštaja na njihovom putu ka Evropskoj uniji, koju velika većina percipira kao glavnog donatora sredstava Srbiji.

Iako je zabeležen niži stepen želje za interakcijom sa migrantima značajno je istaći da se smanjuje broj onih građana koji se slažu sa negativnim tvrdnjama koje u najvećoj meri predstavljaju narativ koji je udaljivao migrante od većinskog stanovništva u skoro svim zemljama na njihovoj ruti.

5.1. Preporučeni pravci delovanja lokalnih samouprava u odnosu na migrantsku krizu

- Fokusirati se na povećanje stepena informisanosti građana u opštinama/gradovima koje su slabije zahvaćene migrantskom krizom;
- Informisanje građana o razlozima napuštanja zemalja, kao i političkoj i socijalnoj klimi zemalja iz kojih migranti/izbeglice dolaze;
- Edukacija građana o važnosti prihvatanja različitosti i povećanja percepcije važnosti interkulturalnosti, posledično uticaj na smanjenje predrasuda o migrantima;
- Unapređenje opsega komunalnih usluga;
- Podstaći građane na interakciju sa migrantima/izbeglicama.